

Situația parcurilor naționale și a altor arii protejate din România

Traian MICLE, Claudiu NEAG, Cătălina LUCACIU, Iustina NEAG

Cu toate ca România dispune de foarte multe locuri care trebuie să fie luate în considerare pentru a fi protejate și declarate parcuri naționale, în prezent există un singur parc național, cel din Retezat, care are o importanță deosebită din punct de vedere științific și turistic. Importanța științifică este dată de ecosistemele pe care le adăpostește - ecosisteme extreme, foarte productive sau dimpotrivă - la limita supraviețuirii, flora și fauna foarte variate care cuprind și specii endemice sau în curs de dispariție.

Din punct de vedere turistic este important, atât prin peisajele care le oferă zona, relieful acesteia fiind foarte variat, cât și de frumusețea locurilor dată de ecosistemele existente atât în ansamblul acestora, cât și prin părțile componente. În continuare sunt descrise parcurile naționale și alte arii protejate din România.

• **Parcul Național Retezat (județul Hunedoara)** este localizat în Masivul Retezat din Carpații Meridionali, masiv ce are o suprafață de aproximativ 800 km². Rezervația Biosferei Retezat acoperă o suprafață de cca. 54.000 ha (conform limitelor stabilite în 1990). Cea mai mare parte a acesteia este situată în Masivul Retezat, dar se extinde și în Munții Țarcu și Godeanu (județele Caras - Severin și Gorj).

Parcul are trei zone : o rezervație științifică numită *Gemenele* - 1.630ha; o zona centrală, *Parcul Național Retezat propriu - zis* - 10.386ha, situat în întregime în Masivul Retezat și o *zonă tampon* - 42.476ha.

Pădurile acoperă 52% din suprafața parcului. Golul alpin este acoperit de jneapăn (28%) și pășuni alpine (14%), restul zonei fiind format din creste stâncoase, piscuri și povârnișuri acoperite de grohotișuri și lespezi de piatra.

Din punct de vedere geologic masivul are, în cea mai mare parte, o structură cristalină, dar Retezatul Mic, aflat în partea de sud, este alcătuit din roci sedimentare (calcare).

În zona parcului, altitudinea variază între 794m la Gura Zlata și 2.509 pe Vf. Peleaga, iar alte înălțimi de peste 2000m (Păpușa - 2508m, Retezat - 2482m, Vârful Mare - 2463m, Custura - 2457m, Bucura - 2433m).

Retezatul are numeroase pâraie bogate în apa și peste 80 de lacuri, în cea mai mare parte de origine glaciara. Cel mai întins dintre ele este lacul Bucura cu o suprafață de 8,86 ha, iar cel mai adânc este Zănoaga cu o adâncime de 29 m. Alte lacuri ca Tău Negru, Galesu, Ana, Slaveiu, Custura Mare și Tău Țapulului sunt mai mici dar de o frumusețe inegalabilă, oglindind splendoarea norilor și măreția culmilor înconjurătoare.

Pe limita de sud-vest a Parcului, omul a avut un impact major asupra naturii zăgăzuind apele Râului Mare prin construirea unui imens baraj care afectează viața

râului. De aceea, de-a lungul văii Râului Mare și în jurul lacului de acumulare sunt necesare activitatea de reconstrucție.

Prezența unei flore deosebit de bogate în zona alpină l-a determinat pe profesorul A. Borza să ducă o luptă susținută pentru declararea Retezatului ca parc național. În 1992 s-au identificat 1186 de specii alături de 104 subspecii și 312 varietăți (Coldea). Întâlnim specii rare, cum ar fi: *Dianthus glacialis* (garofița), *Draba siliquosa* (flămânzica), *Pelicularis exaltata* (darie), *Primula halleri* (anghelina), *Astragalus australis* (piatra linte), *Erigeron uniflorus* (bunghisor), *Artemisia eriantha* (pelin), *Nigritella nigra ssp. rubra* (sângele voinicului), *Leontopodium alpinum* (floare de colt). Retezatul este considerat a fi centrul genetic al speciilor de *Hieracium* (vulturica) având aici 257 de taxoni și *Poa* (firuta) cu 31 de taxoni. Printre cele 62 de specii endemice, cele mai larg răspândite sunt: *Draba dorneri* (flămânzica), *Rubus retezaticus* (mur de Retezat), *Festuca pachyphylla* (păiuș), *Trifolium retezaticum* (trifoi de Retezat), *Hieracium borzae* (vulturica), *Hieracium nigrilacus* (vulturica), *Draba simonkaiana f. retyezatensis* (flămânzica), *Papaver alpinum ssp. coronasanctistephan var. retyezaticum* (mac de munte).

Pe lângă aceste specii ce reflectă deosebita valoare a zonei, mai sunt descrise 61 de plante vasculare și numeroase specii de mușchi și licheni. Vegetația lacurilor, precum și cea asociată zonelor umede, conține peste 631 de specii, inclusiv alge (Peterfi, 1992).

Pădurile sunt bine conservate, peste 30% fiind păduri naturale. Speciile de bază din parc sunt: molidul - *Picea abies* (81%), fagul - *Fagus sylvatica* (12%), bradul - *Abies alba* (4%) și mestecănul - *Betula pendula* (2%), iar în rezervația științifică, zâmbrul - *Pinus cembra* reprezintă în jur de 8% din totalul speciilor forestiere.

Fauna este bine reprezentată și drumeții ca parcurg în liniște potecile, pot zări exemplare frumoase de mamifere din cele ce trăiesc aici: capre negre (*Rupicapra rupicapra*), cerbi (*Cervus elaphus*), căpriori (*Capreolus capreolus*), mistreți (*Sus scrofa*), urși (*Ursus arctos*), râși (*Lynx lynx*), pisici sălbatice (*Felis silvestris*), lupi (*Canis lupus*), vulpi (*Vulpes vulpes*), jderi de copac (*Martes martes*) și jderi de piatră (*Martes foina*), bursuci (*Meles meles*), vidre (*Lutra lutra*), iepuri (*Lepus europaeus*), veverițe (*Sciurus vulgaris*) și marmote (*Marmota marmota* - reintroduse în 1972). Sunt prezente de asemeni, ariciul (*Erinaceus europaeus*) și cârțița (*Talpa europea*).

În parc se găsesc 82 de specii de pasări, dintre care 9 sunt considerate endemice sau rare, cum ar fi de exemplu mierla gulerată (*Turdus torquatus*), muscarul mic (*Ficedula parva*), alunarul (*Nucifraga caryocatactes*), ciocănitoarea de munte (*Picoides tridactylus*), ciocănitoarea cu spate alb (*Dendrocopus leucotos*), ciocănitoarea neagră (*Dryocopus martius*), prundărașul de munte (*Charadrius morinellus*), ierunca (*Tetrastes bonasia*), cocosul de munte (*Tetrao urogallus*) și acvila de munte (*Aquila chrysaetos*), specie foarte rara.

Retezatul găzduiește 5 specii de amfibieni și 9 specii de reptile, iar lacurile și râurile sunt populate în principal cu păstrăvi (*Salmo trutta fario*) și lipani (*Thymalus thymalus*).

Principalele obiective de management pentru Parcul Național Retezat sunt conservarea biodiversității și educația ecologică. În Rezervația Științifică Gemenele, aflată sub controlul direct al Academiei Române, se desfășoară cercetări în toate domeniile legate de biodiversitate. După naționalizarea din 1948, pădurile (și pentru

câțiva ani și pășunile alpine) au fost administrate de o instituție de stat, actuala Direcție Silvică Deva, prin Ocoalele Silvice Retezat, Pui și Lupeni. Personalul silvic de la aceste ocoale a vegheat atent pentru a preîntâmpina tăierile ilegale de arbori și incendierea pădurilor, precum și vânatul și pescuitul ilegal. Localnicilor li s-a permis să ducă vitele la pășunat, dar numai în anumite zone, pășunatul oilor în parc a fost interzis.

Astăzi pădurile din Parcul Național se află în administrarea Ocoalelor Silvice Retezat, Pui și Lupeni (în zona tampon). În scopul conservării naturii, atât în rezervația științifică, cât și în parcul național, sunt interzise exploatarea lemnului, vânătoarea și pescuitul precum și recoltarea fructelor și a ciupercilor.

Zona alpină este administrată de către consiliile locale, care însă nu au personal de pază și supraveghere. Aici activitatea personalului silvic se rezumă doar la protejarea jneapănului (*Pinus mugo*) și a vieții sălbatice. După 1991, activitatea de pășunat s-a intensificat în mod considerabil, iar pagubele aduse naturii în Parcul Național Retezat au crescut în mod îngrijorător. În fiecare vară, turme de oi urcă spre pasiunile alpine, periclitând flora și fauna din zonă (ex. numărul caprelor negre descrește în fiecare an). În mare parte, suprapășunatul se datorează prezentei turmelor de oi aparținând unor comune îndepărtate sau chiar din alte județe și nu prezentei în munte a animalelor din satele care au drept de pășunat în aceste zone. Administrația Parcului Național Retezat va trebui să găsească soluții de stopare a distrugerilor provocate de pășunat cel puțin în zonele care prezintă un potențial natural de mare valoare.

Cei ce sunt îndrăgostiți de natură se pot bucura de priveliști minunate în Retezat în orice anotimp. Aici vin an de an oaspeți de pretutindeni în căutarea liniștii și a frumuseților oferite cu dărnicie de crestele munților, de limpezimea lacurilor, de flori și arbori, de pasări și capre negre.

În anii din urmă câteva organizații neguvernamentale au desfășurat activitatea de control și monitorizare a turismului, de educație ecologică precum și activitatea de igienizare a locurilor de campare și a traseelor turistice. Administrația parcului intenționează să organizeze și în viitor asemenea activități și să mențină colaborarea cu organizațiile neguvernamentale active din zona.

Administrația Parcului Național Retezat (APNR) a fost înființată în 1999 și a început activitățile de implementare a proiectului "*Managementul Conservării Biodiversității*" în toamna aceluiași an.

Contribuția României la conservarea diversității biologice europene și globale este semnificativă. Aproximativ 27% din țară este împădurită, cele mai multe păduri îmbrăcând versanții munților Carpați. În acești munți se regăsesc zone alpine și de pădure aproape nealterate, de o excepțională valoare a biodiversității.

Un patrimoniu natural valoros poate fi găsit, de asemenea, în afara Carpaților, în zona de dealuri și în cea de câmpie. Rezervația Biosferei Delta Dunării este una din cele mai importante zone umede din Europa.

• **Delta Dunării** (județul Tulcea); **rezervație naturală complexă**, 679.222 ha includ 103.000 ha de zona marină. Întreaga regiune a Deltei cuprinde 779.000 ha (din care 120.000 ha sunt în Ucraina). Altitudinea 0-15 m.

Delta Dunării, în totalitate, împreună cu complexul lagunar Razim, constituie un monument natural de o mare valoare internațională. În cadrul acesteia se disting trei mari rezervații, cărora li se adăugă altele mai mici (Marchelu, Uzlina, Popina, Iacob, Pardina, Sărăturile).

Obiectivul comun al arealelor protejate este în primul rând, ornitofauna, Delta fiind cel mai însemnat loc de popas al pasărilor migratoare între regiunea arctică și cea tropicală. Cinci drumuri de pasaj se încrucișează în Delta Dunării. Vara clocesc acolo colonii mixte de pelicani, stârci și egrete, lopătari, țigănuși, ciocîntorși, cormorani. Iarna sosesc gâsca cu gat roșu, gâsca cu inel pe gat, gâsca cu picioare roșii, gâsca lui Suschin și cea cu obrații albi, rațe nordice, rața ferăstrău, lișițe, cufundaci, lebede. Dintre pasările răpitoare abundă: vulturul de mare, vulturul pescar, vulturul negru, vulturul hoitar, șoimul, eretele, gaia de stof, buha. În Deltă se găsesc 2.500 cuiburi de pelican comun și mai puține de pelican creț. În stufărișuri și pe plauri trăiesc nurci, vidre, hermine, nevăstuici, nutrii, bizami, câinele enot, vulpi, lupi, mistreți. Pe grinduri se întâlnesc: șopârta de nisip, vipera (*Vipera ursinii renardi*), acolo fiind unicul loc din țară unde traiește broasca țestoasă de uscat (*Testudograeca iberica*). În Dunăre, în canale, lacuri și ghioluri viețuiesc 100 specii de pești, dintre care cei mai importanți sunt sturionii (nistrul, morunul, cega, păstruga, viza), cărora li se adăugă crapul, șalăul, somnul, știuca, bibanul, linul, carasul etc.

Începând cu anul 1.969 au fost întreprinse mai multe acțiuni de colonizarea fazanului în: Letea (cel mai mult), urmat de: Caraiman, Sfântu Gheorghe, Maliuc și Rusca.

Prezența elanului a fost semnalată pentru ultima dată în deltă în anul 1966.

A dispărut și lupul, ultimul exemplar fiind semnalat în urmă cu 40 ani. În pădurile Dobrogei mai apare din când în când cate unul.

Rezervația naturală Letea - Matita - Rosca ;rezervație a biosferei, include rezervațiile preexistente Rosca - Buhaiova - Hrecisca, 14.600 ha și pădurea Letea - Hasmacul Mare 52.117 ha (1.940). Amplasată în delta fluvială din nordul ghiolului Matita, rezervația cuprinde o serie de ghioluri, gârle de alimentare, stufărișuri, grinduri, mii de hectare de plaur - fixat și plutitor. Zona tampon a rezervației este situată între estul grindului continental Chilia (Babitele-Merheiul Mare) și vestul Grindului fluvio-maritim Letea. Pe ghiolul Rosca cuibărește pe plauri cea mai mare colonie europeană de pelicani comuni (*Pelecanus onocrotalus*) - 2.500 exemplare - alături de care trăiesc 200 pelicani creți (*P. crispus*), câteva familii de lebede, cormorani mari (*Phalacrocorax carbo*) și mici (*Ph. pygmaeus*), țigănuși, stârci, lopătari, chire.

La est de rezervația precedentă, pe grindul Letea se află "Pădurea Letea - Hasmacul Mare", situată între brațele Chilia și Sulina. Substratul rezervației este alcătuit din dune de nisip de 7-13 m înălțime, orientate NV - NE, despărțite de depresiuni alungite, în care s-au instalat păduri numite local "hasmacuri", cel mai reprezentativ, dintre ele, este Hasmacul Mare. În unele depresiuni acoperite de ape s-a instalat aninul negru. Acolo unde pânza freatică nu ajunge la suprafața solului pădurile sunt alcătuite din stejarul pedunculat (*Q. robur*), stejarul brumăriu, plopul alb și cel negru, frasinul de lunca (*Fraxinus angustifolia*), frasinul de baltă sau frasinul pufos (*F. pallisae*) - specie nouă pentru flora globului, par, tei, ulm, carpen, mar pădureț, diverse liane - iedera (*Hedera helix*), curpenul, vița de vie sălbatică, cârcelul (*Ephedra*

distachia) liana mediteraneană (*Periplora graeca*). Pe locurile joase dintre dune, în porțiunile inundabile se află sălcete. Stejarii ating 30-35 m, înălțime, și diametre de 1 m. Numeroși arbuști, printre care cornul, dracila, lemnul câinesc, socul, murul, s.a. vin să completeze imaginea de hățiş subtropical. În stejari cuibăresc vulturul de mare și buha. Accesul în rezervație este prin portul Sulina, fie cu barca până la satul Letea, fie pe nisipuri prin satul Cardon (comuna C.A.Rosetti).

Rezervația naturală Perișor - Zatoare - Sacalin, 16.400 ha, aflată la gura brațului Sf.Gheorghe, între braț, canalul Perișor, insula Sacalin, are lacuri puțin adânci (Zătonul Mare și cel Mic), ce alternează cu grinduri și mlaștini. Acolo cuibăresc mai ales lebedele mute (*Cygnus olor*), ca și pelicanii creți, stârcii, piciorongii, sitarii, pescărușii. Este un loc de pasaj pentru cocori, găște, rațe. Numai pe insula Sacalin pot fi întâlnite 135 specii de pasări.

Rezervația Periteasca - Lea Morka- Gura Portița, 3900 ha, situată în complexul lagunar Razim - Sinoe, dispune de condiții favorabile pasărilor limicole și oaspeților de iarna. Ecosistemele existente sunt de nisipuri și de ape salmastre.

Primele două rezervații sunt înconjurată de o zonă tampon de 1-2 km lărgime. Celor trei rezervații naturale li se adăugă alte teritorii mai mici (8.000 ha) cu același caracter, printre care Insula Popina din Lacul Razim, loc de cuibărire pentru călifarul alb, este cea mai mare. Pe sărăturile de la Murighiol domină ciocîntorșii și piciorongii. Pe Lacul Marchelu, din zona Uzlinei, sunt colonii de stârci. În zona Histriei, alături de călifarul roșu, se întâlnesc lebedele, a căror prezenta grațioasă a inspirat un splendid documentar românesc intitulat - "*Histria și lebedele*" pe muzică de P.I. Ceaikovski. În toate aceste refugii cuibăresc colonii de egrete mari (*Egreta alba*), lopătari (*Platalea leucorodia*), ciocîntorsi, piciorongi sau catălige, călifari roșii sau albi, considerate monumente ale naturii. Accesul se face pe Dunăre, pe brațele Sulina și Sf. Gheorghe sau pe uscat, prin Murighiol - Dunavatu de Jos.

În prezent suprafața amenajată însumează 92.000 ha, ceea ce reprezintă 26,8% din suprafața totală. Delta fluviuo-marină va rămâne, în cea mai mare parte, în regim natural, pentru conservarea sistemelor deltaice.

Stuful (*Phragmites australis*) - plantă uimitoare, care, cu toate ca nu face parte dintre raritățile sau unicatele botanice, are o importanță deosebită în formarea Deltei, ocupând cea mai întinsă și mai compactă suprafață de pe glob. Delta este "un dar al stufului". Acesta se înfățișează ca o nesfârșită pădure, verde cu înălțimi de 2-4 m, sub care s-a format un strat compact, gros de 0,6-1,8 m, constituit din împletirea rizomilor orizontali și a rădăcinilor fibroase ale trestiiilor. Stratul se îngroașă an de an prin depunerea resturilor humificate de plante și animale sau al malului adus de apele mari. Cu timpul acesta poate atinge fundul bazinului și atunci se fixează.

Începând cu anul 2001 în "Muzeul Oceanografic" din Monaco - cel mai vizitat (muzeu) de pe Coasta de Azur se pot viziona exponate legate de viața și activitatea locuitorilor Deltei Dunării.

Pietrosul Mare al Rodnei, 56.700 ha, 1990, altitudine: 1800-2200 m; **rezervație naturală**. Din suprafața totală, 1233 ha sunt de creastă alpină, iar 1467 ha sunt de păduri. Axat pe o fostă rezervație botanică și faunistică, are numeroase circuri și lacuri glaciare, dintre care Pietrosu și Buhaescu sunt populate cu păstrăvi. Iezerele Buhaescu sunt situate în căldarea glaciară Buhaescu; Repedeia, la altitudini de: 1820 -

1905 m. Iezerul Pietrosul, din căldarea glaciară Iezerul, de sub Vârful Pietrosul, are o suprafață de 0,5 ha, o adâncime maxim, de 2,5 m și este situat la 1825 m altitudine. Este populat de păstrăv indigen și zglăvoacă (*Cottus gobio*). La 500 m de lac este stația meteorologică și nu departe, cabana de vânătoare "Zănoaga marmotelor".

Flora alpină are numeroase specii endemice sau rare precum: gușa porumbelului (*Silene nivalis*), gențiana galbenă (Gențiana lutea), anghelina (*Primula longiflora*), brânca ursului (*Heracleum carpathicum*), floarea de colt (*Leontopodium alpinum*), *Juncus castaneus*, mierea ursului (*Pulmonaria filerszkiana*). Asociațiile de smirdar și jnepenișurile, numite local "durzău", ocupă peste 30% din suprafața creștelor subalpine. Aici crește zâmbrul și tisa, specii forestiere rare, precum și garofița (*Dianthus glacialis*), de asemenea rară.

Este protejată capra neagră, cu care s-au făcut repopulări, deoarece aproape ca dispăruse în cursul ultimului război mondial. Repopulările s-au făcut cu exemplare provenite din munții Retezat, Țarcu, Bucegi, Piatra Craiului. Actualmente efectivul este de peste 300 exemplare. Sunt ocrotite, de asemenea: ursul brun, purtător de trofee de valoare mondială, cerbul carpatin, cocosul de mesteacăn (*Lyrurus tetrrix*) ce cuibărește în jnepeniș, cocosul de munte, acvila, brumărița etc. În 1972 s-a reintrodus marmota alpină (*Marmota marmota*), dispărută cu un secol în urmă datorită vânării excesive.

Arealul este declarat, din 1980, **rezervație a biosferei** și propus ca viitor parc național.

Acces rutier din D.N. 18 (Vatra Dornei - Borșa) pe un drum forestier și apoi pe jos - 3 ore.

Bibliografie

Micle, T., 2004, *Arboretele din zona carstică Padiș – Cetățile Ponorului. Măsuri de gospodărire în vederea creșterii potențialului turistic*, Manuscris

Abstract

The situation of National Parks and other Natural Reserves

Although Romania still has many places which have to be considered for their protection and declared National Parks. Since the year 2000, there was only one national park (Retezatul), which has a very scientific and touristy importance.

The great Romanian researcher in speology Emil Racoviță, has made a project for the „National Park of the Apuseni” in 1934.

The Patrimony World's Values end in Apuseni.

Keywords: National Parks, Apuseni.